

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Škola	Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Hustopeče, Masarykovo nám. 1
Autor	Mgr. Kateřina Zástřešková
Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0394
Číslo	VY_32_INOVACE_6_ČJL_2.05
Tématický celek	Slovní druhy
Téma hodiny	Ohebné slovní druhy - slovesa
Předmět	Jazyk český a literatura
Ročník/y/	2. ročník, učební obor
Anotace	V rámci této hodiny se žáci seznámí a procvičí slovní druhy – slovesa. Naučí se jejich základní vlastnosti, zopakují si slovesné kategorie.
Očekávaný výstup	<ul style="list-style-type: none">- charakterizuje dané slovní druhy,- identifikuje neohebné a ohebné slovní druhy v textu,- vysvětlí rozdíl mezi ohebným a neohebným slovním druhem,- objasní funkci jednotlivých slovních druhů ve větě,- určí slovesné kategorie.
Datum vypracování	01.11.2012
Druh učebního materiálu	Pracovní list

Téma: Ohebné slovní druhy - slovesa

Slovesa vyjadřují děj, a to **činnost** (čtu, házím), **stavy** (ležím, stojím), **změny stavu** (usínám, stárnu).

Časují se. Vyjadřují osobu, číslo, způsob, čas, slovesný rod, slovesný vid. To jsou slovesné kategorie.

Zopakujeme si slovesné kategorie

Najděte slovesa a určete u nich slovesné kategorie

Člověk z biblických příběhů se zaměřoval především na cíle své životní plavby, méně se už staral o své pohodlí. Zásady ze Starého a Nového zákona zůstávají platné pro všechny. Mnohá nakladatelství vydala po sametové revoluci bibli. Předtím byste ji v knihkupectví nenašli.

.....

.....

.....

.....

.....

U slovesa **zpívat** utvořte podmiňovací způsob přítomný a minulý. Vyčasujte ve všech osobách.

.....

.....

.....

.....

V následujícím textu změňte slovesný vid.

Stavebník shromáždí finanční prostředky, koupí pozemek. Stavbu navrhne architekt, návrh vypracují projektanti. Majitel zadá stavbu vybrané a ověřené stavební firmě, která stavbu provede a po ukončení předá. Předtím ji ovšem schválí kolaudační komise.

.....

.....

.....

.....

Slovesa zařazujeme k slovesné třídě a vzoru

1. třída – e

Tvrdé vzory	nese – nesl (před –l je souhláska) bere – bral (v kmeni je tvrdá nebo obojetná souhláska, před –l je samohláska -a-)
Měkké vzory	maže – mazal (v kmeni je měkká souhláska, před –l je samohláska -a-) peče – pekl (péct, péci) tře – třel (před –l je samohláska -e-)

Některá slovesa mají i tvary vzoru **dělá**: hýbe i hýbá.

Jaké vás napadnou další? Napište alespoň dvě slova.....

Některá slovesa mají v 1. osobě čísla jednotného dvojí koncovku: **píšu/píši**, ve 3. osobě **píšou/píší**.

2. třída – ne

vzor **tiskne** – tiskl (ojediněle tisknul, schnul), před –ne je souhláska

vzor **mine** – minul , před –ne je samohláska

vzor **začne** – začal

3. třída –je

kryje – kryl (kmen minulý bez přípony)

kupuje – kupoval (kmen s příponou –ova-), je to velmi produktivní vzor, podle něj je hodně slov cizího původu (organizuje, centralizuje, privatizuje atd)

Pozor: Vzor **kryje**: v 1. osobě čísla jednotného je koncovka –**i** (**kryji**), hovorové je –**u** (**kryju**). V 3. osobě množného čísla –**í** (**kryjí**), hovorově –**ou** (**kryjou**).

4. třída – í

prosí – prosil

trpí – trpěl –trp!

sází – sázel –sázej!

Ke vzoru trpět patří hlavně **zvukomalebná** slovesa (mečet, bručet). Vypište další zvukomalebná slova, alespoň tři:.....

5. třída – á

dělá – dělal

Vzor velmi frekventovaný.

Vyhledejte slovesa, která mezi ostatní nepatří, své rozhodnutí zdůvodněte.

zobat, vést, vléct, ťukat, lhát

usnout, spolknout, zatknout, padnout, zapomínat

spojovat, zrát, děkovat, tát, vyhrát

zatočit, střežit, hrát, čistit, táhnout

vybíhat, užívat, sedat, dávat, sednout

Slovesa dělíme na:

- 1) **plnovýznamová** (mají samostatný věcný význam, např. psát, mluvit, spát atd)
- 2) **pomocná** – jsou ve spojení s jinými slovesy plnovýznamovými.
 - a) **vlastní pomocná slovesa** – **být, bývat, mít, mívat** (byl bych šel, mám napsáno)
 - b) **modální slovesa** – spojují se s infinitivem plnovýznamového slovesa **chtít, mít (povinnost), moct/moci, muset, smět**.
 - c) **fázová slovesa** – vyjadřují jednotlivé fáze děje významového slovesa, **začít, přestat, ustat, např. přestal se učit**.
- 3) **zvrtná slovesa** – spojena s kratším tvarem 4. nebo 3. pádu osobního zájmena zvrtného: **myji se, přeji si**.

Nepravidelná slovesa

Být

Přítomný čas: jsem, jsi, jest, jsme, jste, jsou

Rozkazovací způsob: buď, buďme, buďte

Budoucí čas: budu, budeš, bude, budeme, budete, budou

Podmiňovací způsob: byl bych, byl bys, byl by, byli/y/a byste, byli/y/ by

Jíst

Přítomný čas: jím, jíš, jí, jíme, jíte, jedí

Rozkazovací způsob: jez, jezme, jezte

Vědět

Přítomný čas: vím, víš, ví, víme, víte,

Rozkazovací způsob: věz, vězme, vězte

Vidět

Přítomný čas: vidím.....

Rozkazovací způsob: viz, vizme, vizte

Mít

Přítomný čas: mám, máš, má.....

Rozkazovací způsob: měj, mějme, mějte

Chít

Přítomný čas: chci.....

Rozkazovací způsob: chtěj.....

Jít

Přítomný čas: jdu.....

Rozkazovací způsob: jdi, jděme, jděte

Budoucí čas: půjdu, půjdeš, půjde

Infinitiv

- slovníková forma slovesa, je nositelem vidu, rodu
- od kmene infinitivního koncovkami **-t** (starší **-ti**), **-ct**, **(-ci)**
- psát (psáti), péct (péci)

Poznámky:

.....
.....
.....
.....

Použité zdroje:

- 1) Hauser, P. a kol. *Čeština hravě. Cvičebnice pro 9. ročník základní školy a nižší gymnázium*. Praha: Pansofia, 2003.
- 2) Kvítková, N., Helclová, I. *Čeština pro učební obory středních odborných učilišť*. Praha. SPN, 2006
- 3) Sochrová, M. *Český jazyk a literatura*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2007.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Kateřina

Zástřešková.

